

160 DE ANI DE EXISTENȚĂ 1834 – 1994

În zilele de 5-6 decembrie 1994 la București s-au desfășurat manifestări dedicate aniversării a 160 de ani de la înființarea *Muzeului de istorie naturală și antichități* de pe lângă Colegiul Sf. Sava, respectiv a 130 de ani de la deplina statutare a existenței *Muzeului Național de Antichități*, prin decretul domnitorului Alexandru Ioan Cuza din 25 noiembrie 1864. Istoria acestei prestigioase instituții, devenite în 1956 *Institutul de Arheologie al Academiei*, se identifică cu însăși istoria arheologiei românești și este ilustrată de numele unor mari personalități, care și-au câștigat un binemeritat loc în Panteonul culturii naționale. Prima parte a manifestărilor jubiliare s-a desfășurat în ziua de 5 decembrie în Aula Academiei Române și a fost onorată de participarea d-lui acad. V. N. Costantinescu, președintele Academiei. Cuvântul de salut rostit de domnia sa, precum și comunicarea d-lui prof. dr. P. Alexandrescu, directorul Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”, intitulată *160 de ani sub semnul continuității*, se publică în paginile acestui fascicul al revistei noastre. În același cadru au mai luat cuvântul acad. Dan Berindei, președintele Secției de Istorie și Arheologie a Academiei Române, prof. dr. Mircea Petrescu-Dîmbovița, membru corespondent al Academiei Române, prof. dr. Zoe Petre, decanul Facultății de Istorie a Universității București, și prof. dr. Adrian Rădulescu, directorul Muzeului de Istorie Națională și Arheologie din Constanța.

Festivitățile au continuat la 6 decembrie 1994 în „Casa Macca” – sediul Muzeului Național de Antichități începând din anul 1932 și, în continuare, sediul Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”, – unde au fost evocate cele mai importante personalități născute sub semnul lui Vasile Pârvan, care au slujit cu devotament această instituție și care, la rândul lor, au făcut școală, precum Radu Vulpe, Vladimir Dumitrescu, Ion Nestor, Gh. Ștefan, D. Popescu, Gr. Florescu, D.M. Pippidi, C.S. Nicolăescu-Plopșor, Em. Condurachi. Cu acest prilej, în prezența d-lui acad. V. N. Costantinescu, președintele Academiei Române, a fost redeschisă oficial expoziția permanentă a Muzeului Național de Antichități, cuprinzând atât piese din vechile colecții ale MNA, cât și importante descoperiri provenind din cercetările de teren efectuate în ultimele decenii de cercetătorii Institutului de Arheologie. Cu același prilej au fost prezentate filme documentare privind cercetările arheologice de la Alba Iulia (1974) și, mai recent, de la Mănăstirea Căpriană, din Basarabia (M. Babeș).

CUVÂNT DE SALUT

de Acad. V. N. CONSTANTINESCU

Președintele Academiei Române

Doamnelor și domnilor,

Sărbătorim astăzi unul dintre cele mai vechi și mai prestigioase așezăminte ale științei și culturii românești, dedicat de-a lungul a 160 de ani, neîntrerupt, studiului pasionat și laborios al monumentelor trecutului nostru celui mai îndepărtat. Este vorba de un institut al Academiei Române care poartă acest nume doar din anul 1956, dar a cărui ascendență poate fi urmărită în timp, înapoi, fără dificultate și fără nici o lacună, până la anul 1834. Evocând astăzi istoria acestei instituții venerabile, care se identifică cu istoria însăși a arheologiei românești și o ilustrează exemplar, avem prilejul de a-i omagia marile personalități din trecut, de a reflecta asupra stării ei actuale și de a face unele planuri de viitor.

În 1990, la dorința expresă și unanimă a cercetătorilor, Institutul de Arheologie a revenit la Academia Română renăscută, după două decenii de experiențe, să le numim nefavorabile, în alte structuri organizatorice. Din 1992 el poartă numele patronului său spiritual, Vasile Pârvan. De o deosebită importanță este Hotărârea Biroului Prezidiului Academiei din 22 mai 1990, privind reînființarea Muzeului Național de Antichități ca secție integrată a Institutului. Măine acest muzeu își reia activitatea expozițională, desigur într-un spațiu limitat, fără personal propriu și cu mijloace încă modeste, prezentând o selecție de piese de mare valoare, ce provin atât din vechile colecții, cât și din cercetările arheologice proprii din ultimii 10-15 ani. La aniversarea a 160 de ani de la înființarea primului muzeu din București, arheologia se bucură din nou, sperăm, de perspective promițătoare. Binomul Institut - Muzeu reprezintă, fără îndoială, una din condițiile favorabile, rezultând dintr-o experiență de-acum verificată.

Din cele de mai sus ar părea să rezulte că legătura dintre Academie și instituția sărbătorită este doar de dată relativ recentă; în adevăr, Muzeul Național de Antichități a intrat în sistemul Academiei abia în iulie 1949, iar Institutul de Arheologie ființează în același sistem, după cum am menționat, din 1956.

Lucrurile vor apărea însă într-o cu totul altă lumină dacă vom privi această chestiune din perspectiva personalităților care au marcat hotărâtor destinul Muzeului și al Institutului și care au fost, în același timp, ilustre figuri ale Academiei Române. La începuturi, dincolo de pragul secolului ne întâmpină - cum spunea Ion Nestor - „figura de erudit, elegant și în haină și în spirit, a precursorului Odobescu”. Membru al Comitetului Arheologic (1864), încă înainte de a fi ales în septembrie 1870, ca membru al Societății Academice, marele literat se afirmase și ca un pionier al arheologiei științifice în România: în 1866 el conducea primele săpături sistematice la Pietroasa, în 1867 ducea celebrul tezaur la lui Athanaric la Expoziția universală de la Paris, în 1868 publica prima lucrare românească de arheologie cu un larg ecou internațional. *Notice sur les antiquités de la Roumanie*, iar în 1869 reprezenta țara noastră la congresul internațional de antropologie și arheologie

preistorică de la Copenhaga. Să mai amintim faptul că Odobescu a fost primul profesor titular de arheologie la o universitate românească (1877) și că grație legăturilor sale științifice personale, la 1871 Societatea Academică și-a putut spori rândurile cu membri de onoare din elita arheologiei europene, precum Ernest Desjardins - cel care a identificat în 1868 la Caranasuf ruinele Histriei, Wilhem Fröhner, Ferdinand de Lasteyrie, Charles de Linas, Giovanni Capellini, Alexei Uvarov sau Franz Bock. Și, în sfârșit, să nu uităm că la inițiativa și cu banii lui Odobescu, Societatea Academică a instituit la 1871 un premiu pentru cea mai bună lucrare pe tema „Cercetări asupra popoarelor care au locuit țările române de-a stânga Dunării mai înainte de conchista acestor țări de către imperatoriul Traian”. Atribuit în 1877 masivei și eruditei opere „Dacia înainte de Romani”, acest premiu i-a deschis lui Grigore Tocilescu calea spre Academie (membru corespondent 1877, titular 1890), plasându-i viitoarea carieră științifică și didactică sub cele mai favorabile auspicii.

Timpul la dispoziție nu ne permite, din păcate, să ne oprim în parte asupra fiecăreia dintre personalitățile care ilustrează tradițiile comune ale Academiei și Muzeului Național de Antichități. Va trebui să ne mulțumim cu elocventa constatare a faptului că până în 1981, cu o singură excepție, toți directorii Muzeului, respectiv ai Institutului de Arheologie au fost aleși în rândurile Academiei, în semn de recunoaștere a marilor lor merite științifice: George Murnu (membru corespondent 1909, membru titular 1923), Vasile Pârvan (m.c. 1911, m.t. 1913), Ioan Andrieșescu (m.c. 1928), Scarlat Lambrino (m.c. 1934), Theofil Sauciuc-Săveanu (m.c. 1945), Ion Nestor (m.c. 1955), Gheorghe Ștefan (m.c. 1952), Emil Condurachi (m.c. 1948, m.t. 1955), Dionisie Pippidi (m.c. 1963, m.t. 1990). În spatele acestei seci enumerări se ascund destine individuale, opere și cariere științifice, contribuții particulare la mersul înainte al instituției pe care au slujit-o, cu toții, cu maximă dăruire. Cunoașterea și recunoașterea acestor merite este datoria noastră de onoare și, desigur, și a generațiilor viitoare. Avem aceeași datorie față de mulți alți arheologi pe care nu-i putem numi azi aici, dar care cu aceeași pasiune nemăsurată s-au dedicat slujirii instituției sărbătorite și progresului arheologiei românești. Cu toți trebuie să-și afle locul într-o istorie a acestei prestigioase instituții, ce așteaptă încă a fi scrisă și de unde suntem îndreptățiți a aștepta sugestii privind căile de urmat în viitor.

În ultimă instanță, aceste căi pot fi deduse dintr-o analiză temeinică a trecutului recent și a stadiului actual al cercetării noastre arheologice. Nu de dragul atmosferei festive a acestei reuniuni, ci din respect pentru adevăr, trebuie spus că în ultimele decenii, în mare în perioada postbelică, cercetarea arheologică românească a făcut progrese considerabile în cunoașterea și reconstituirea trecutului îndepărtat al spațiului românesc și al regiunilor învecinate. În ciuda unui regim politic - cel comunist - falimentar în planul economic, intolerant în planul ideologic-cultural și dictatorial, represiv, în cel politic, arheologia a putut progresa prin forța de neînfrânt a pasiunii pentru cunoaștere și adevăr ce a caracterizat școala lui Vasile Pârvan. Ajunși la deplină maturitate în anii '40-'50, elevii lui Pârvan au transmis la rândul lor această pasiune propriilor elevi, ajunși astăzi, cei mai mulți, la vârsta binemeritatei pensii, în timp ce o a treia generație a școlii Pârvan a atins deja vârsta maturității.

În acest interval Muzeul Național de Antichități, respectiv Institutul de Arheologie, a produs un impresionant număr de monografii, cataloage, repertorii, studii și articole. Cele mai numeroase sunt monografiile stațiunilor arheologice care au făcut obiectul unor ample campanii de săpături, altele tratează diferitele categorii de descoperiri, inclusiv cele numismatice și epigrafice, în sfârșit altele sunt dedicate prezentării sistematice a unor culturi și populații din pre- și protoistoria spațiului carpato-dunărean. În parte, ele au stat la baza primului volum al tratatului de *Istoria României*, apărut în 1960, și au slujit mai târziu, într-o măsură sporită, la elaborarea noului tratat din anii '70, scos din tipar din motive politico-ideologice și dat de atunci uitării. Astăzi, când această bază documentară și de interpretare a sporit considerabil și când drepturile și libertățile civile înscrise în constituție constituie o garanție reală împotriva oricărei posibile imixțiuni a factorului politic, putem afirma că sunt întrunite condițiile esențiale pentru a purcede la scrierea unei adevărate istorii a României, începând cu antichitatea - o istorie pe care avem datoria de a o oferi poporului român.

Este evident, pe de altă parte, că în afara cercetărilor de specialitate, care angajează astăzi tot mai mult contribuția științelor tehnice și ale naturii, Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” îi revin răspunderi sporite, pe măsura competenței sale, în cadrul Comisiei Naționale de Arheologie, în ce privește autorizarea și controlul metodologic al săpăturilor, inventarierea, protecția, restaurarea și valorificarea monumentelor arheologice. Bazele-rezervații arheologice ale Institutului, de la Histria, Dinogetia, Tropaeum Traiani, Târgșor sau Păcuiu lui Soare, având o experiență de mai multe decenii, pot deveni modele de management științific și muzeistic valabile pentru întreaga țară.

Doamnelor și Domnilor,

Din toate cele spuse aici, rezultă sentimentele de respect și recunoștință pe care Academia Română le nutrește față de înaintașii arheologiei românești, față de ctitorii Muzeului Național de Antichități, față de toți cei ce au slujit această instituție de seamă a științei și culturii naționale de-a lungul a mai bine de un veac și jumătate. În încheiere, urez Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” noi și frumoase succese în continuarea valoroaselor tradiții ale arheologiei românești.